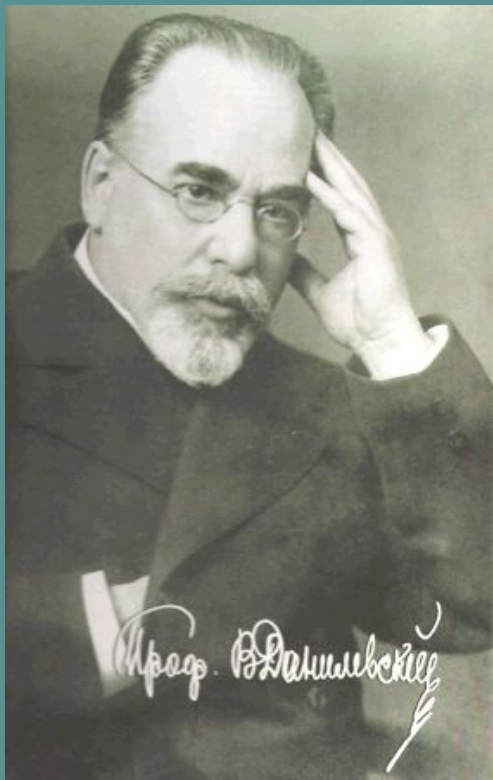

Данилевський Василь Якович

(1852-1939)

фізіолог, професор
Харківського університету

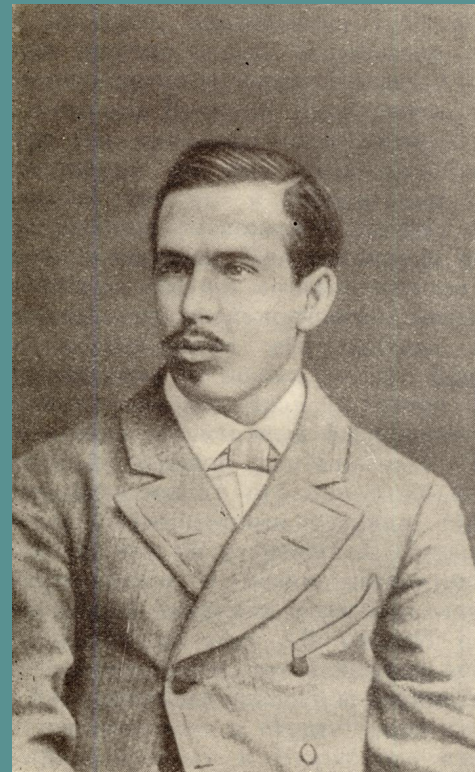
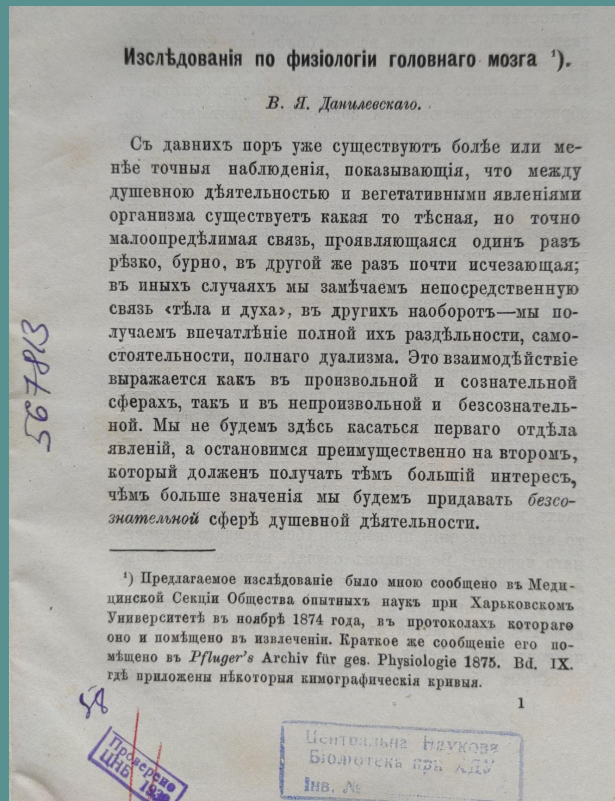
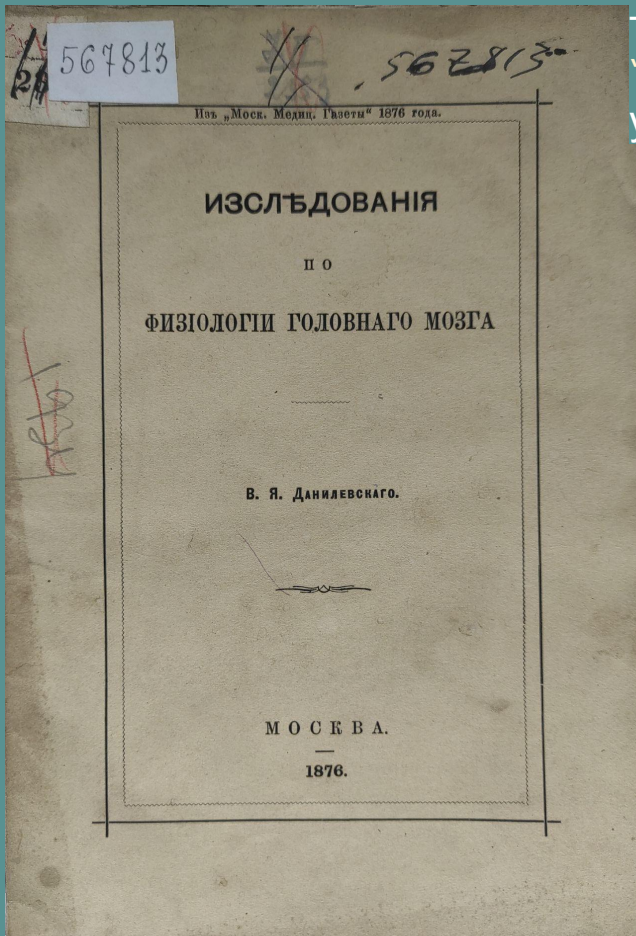

Велика роль харківських вчених у розвитку світової науки, в тому числі біології. Одним із таких учених був професор Харківського університету Василь Якович Данилевський. Цей вчений-біолог залишив після себе багатющу наукову спадщину. Коло його фізіологічних інтересів було широким. Він один із засновників еволюційного напрямку у фізіології. Василь Якович - автор фундаментальних підручників з фізіології та багатьох науково-популярних статей та брошур; близько 220 наукових праць, присвячених фізіології нервової системи, та тритомного підручника з фізіології; один із ініціаторів створення першого російського фізіологічного журналу «Физиологический сборник» (1888—1891). Йому належить заслуга у сфері популяризації наукових знань та розвитку вищої освіти.

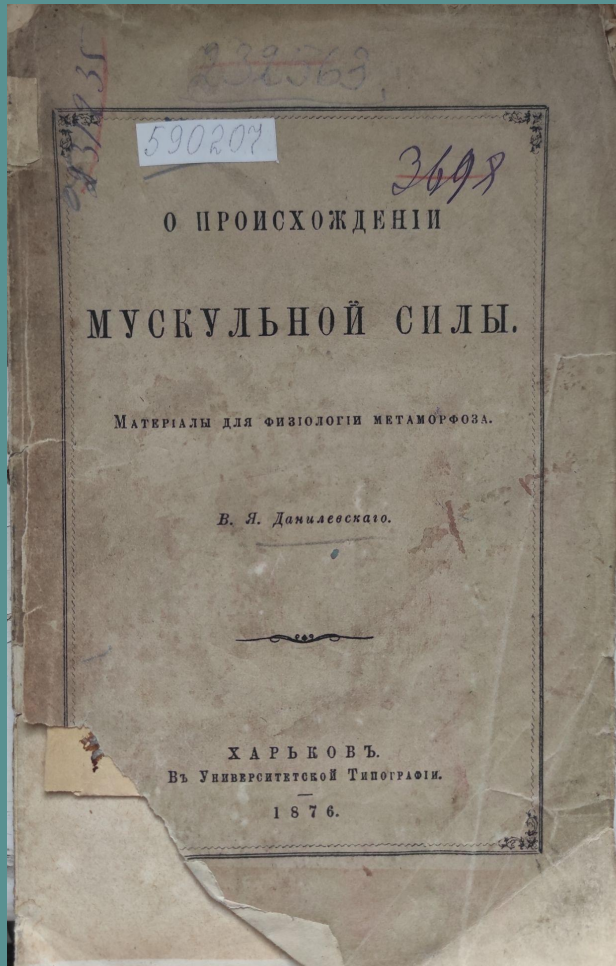
На виставці представлені вибрані праці В.Я. Данилевського з фондів ЦНБ.

- Народився Василь Якович Данилевський 25 січня 1852 р. у місті Харкові.
- У 1864 р. родина переїхала до Казані, де він закінчив гімназію і вступив до математичного факультету Казанського університету, згодом перевівся на медичний факультет Харківського університету, який закінчив у 1874 році.
- У 1871 - 1876 рр. – поєднував навчання з науковою роботою у фізіологічній лабораторії медичного факультету Харківського університету під керівництвом проф. І.П. Щелкова.
- У 1877 р. захистив докторську дисертацію та отримав вчену ступінь доктора медицини.
- 1878 - 1879, 1887, 1893 рр. – з метою підвищення кваліфікації стажувався за кордоном (Австрія, Німеччина, Франція).
- 1880 - 1884 рр. - доцент з правами професора Ветеринарного інституту, викладач зоофізіології, організатор і завідувач лабораторії фізіології.
- 1884 - 1909 рр. - професор медичного факультету, керівник кафедри фізіології Харківського університету.
- 1910 - 1926 рр. - організатор, перший директор (до 1912 р.) і завідувач кафедри фізіології Харківського жіночого медичного інституту (який з 1920 р., після об'єднання з медичним факультетом Харківського університету, став Харківським медичним інститутом).
- У 1926 р. був обраний академіком АН УРСР.
- В. Данилевський відомий і як громадський діяч. Він організував у Харківській громадській бібліотеці «дешевий відділ» для найбіднішого населення, заснував у Харкові народну читацьку бібліотеку, «Товариство письменності», жіночий медичний інститут. Був ініціатором і видавцем «Народної енциклопедії наукових і прикладних знань».
- 1919 - 1930 рр. - організатор і перший директор Органотерапевтичного інституту Харківського медичного товариства (з 1927 р. - Український органотерапевтичний інститут, нині – ДУ «Інститут проблем ендокринної патології ім. В.Я. Данилевського НАМН України»).
- З 1931 р. - директор з наукової роботи Інституту.
- Помер 25 лютого у 1939 р. у Харкові.

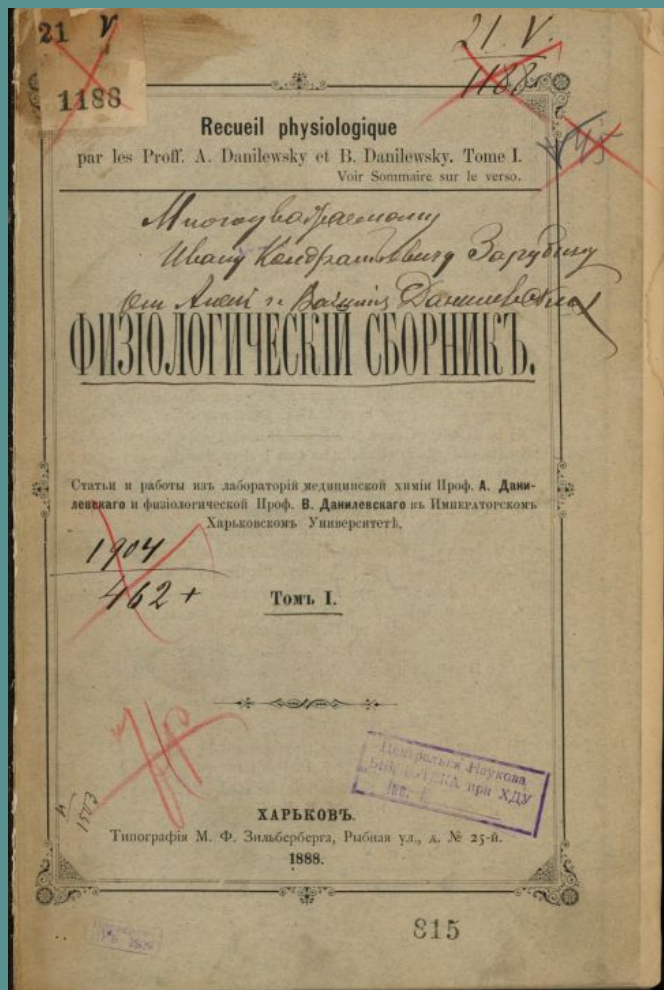
Василь Якович — один із піонерів електроенцефалографії. Цій тематиці присвячена дисертація В.Я. Данилевського “Исследования по физиологии головного мозга”, яка була видана у Москві у 1876 році.

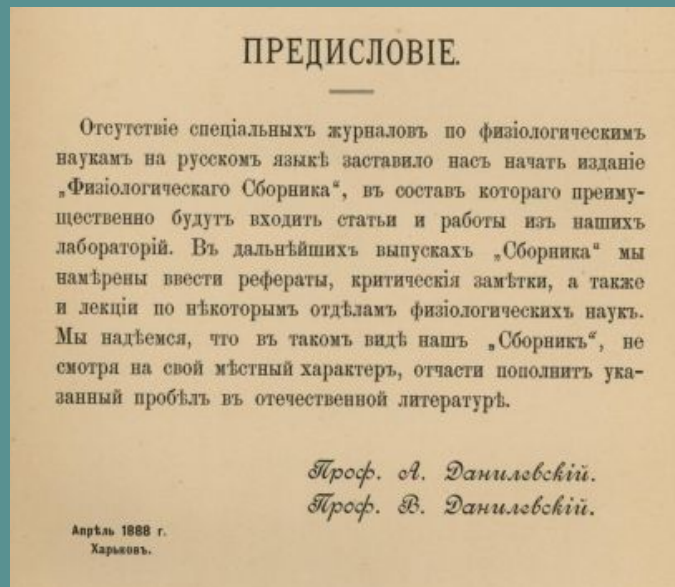
В.Я. Данилевський, 1879 р.

У монографії «О происхождении мускульной силы» (1876) Данилевський показав метод виміру механічного еквівалента теплоти при діяльності м'язів; вперше зробив гальванометричне дослідження електричної активності кори великого мозку та довів, що ця активність пов'язана з діяльністю мозку; також він розробляв питання про психомоторні центри, про електричні роздратування різних нервів і описав явища сумації для блукаючих нервів.

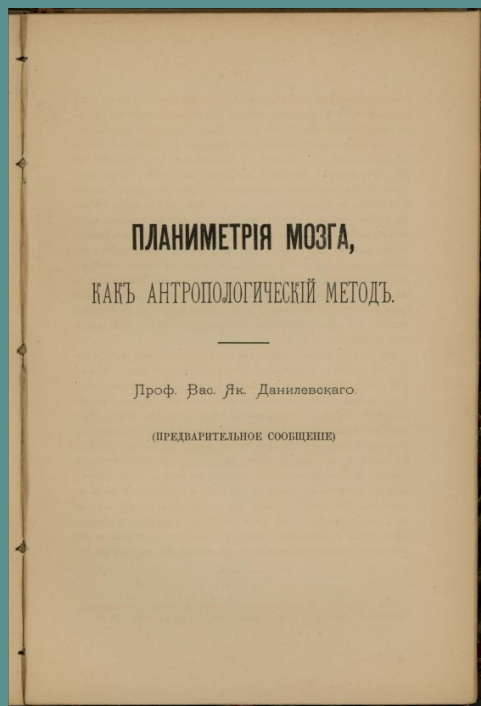
В.Я. Данилевський один із ініціаторів створення першого вітчизняного фізіологічного журналу «Физиологический сборник». На жаль було опубліковано тільки два тома збірника у 1888 та 1891 році.

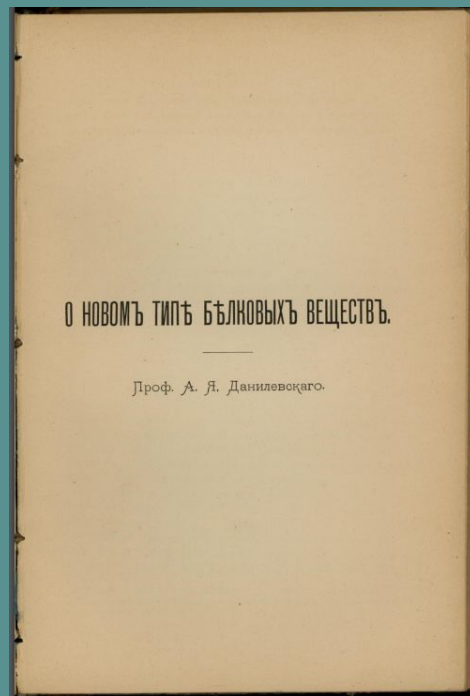
Физиологический сборник : Статьи и работы из лабораторий медицинской химии Проф. А. Данилевского и физиологической Проф. В. Данилевского в Императорском Харьковском Университете. Том I. – Харьков: Типография М.Ф. Зильберберга, 1888. – (8), 457 с. ; 22 вл. л. – (С дарчим підписом авторів)

<http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/1237075002/8930>

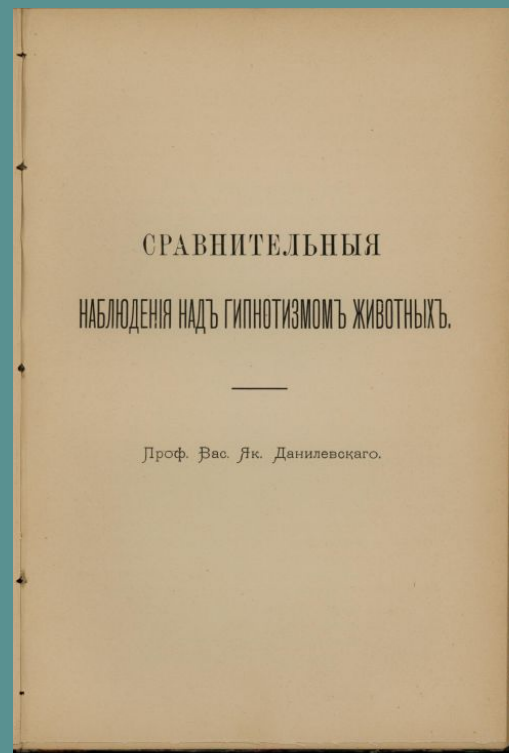
Статті з першого тому "Физиологического сборника" (1888)

Данилевский В.Я. Планиметрия мозга, как антропологический метод
<http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/1237075002/8962>

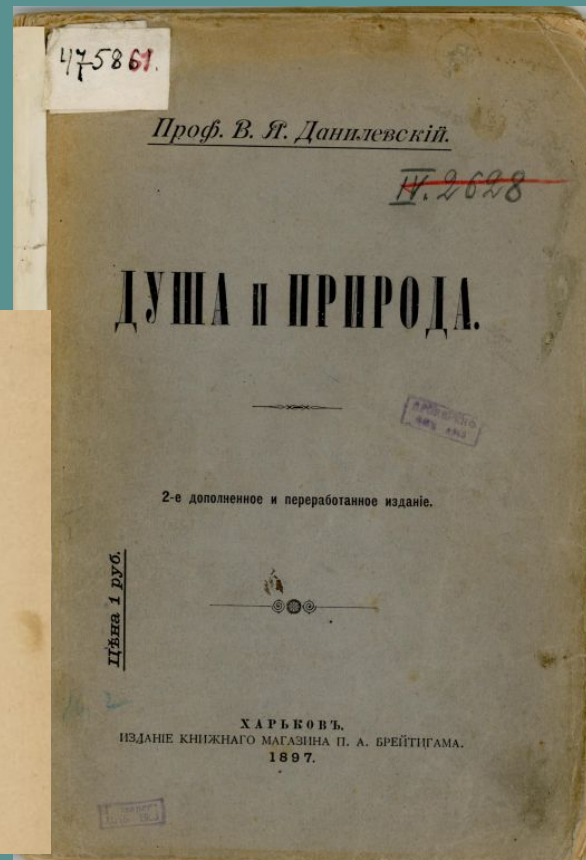
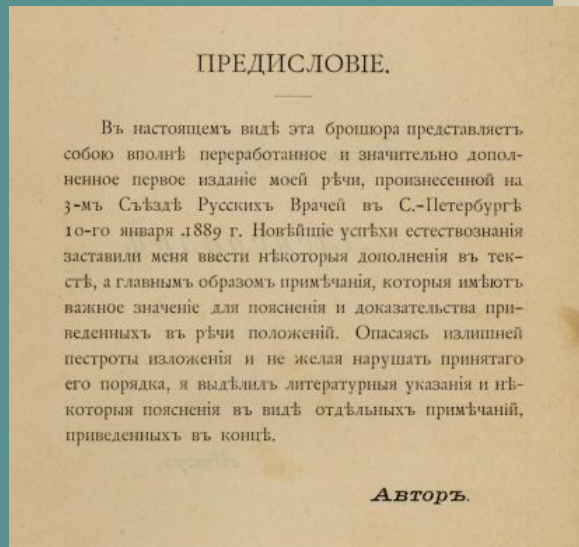
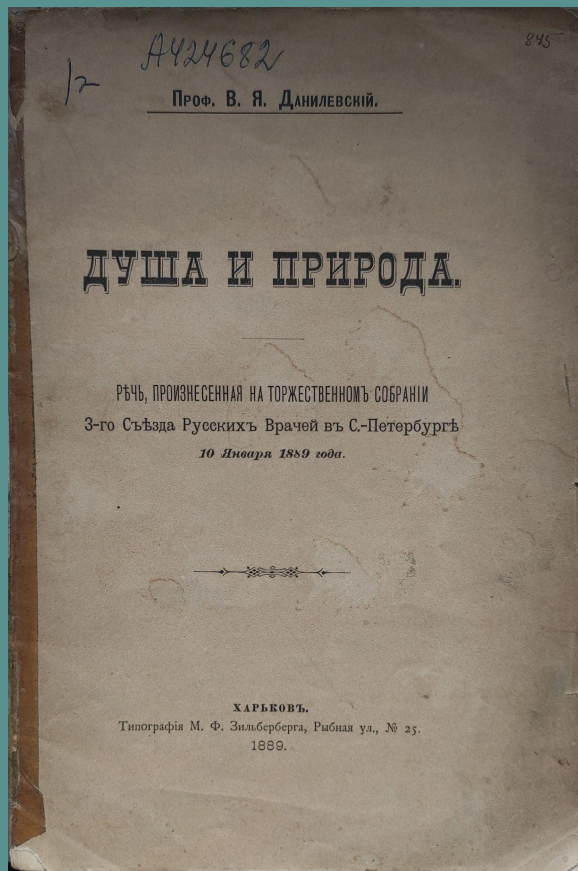

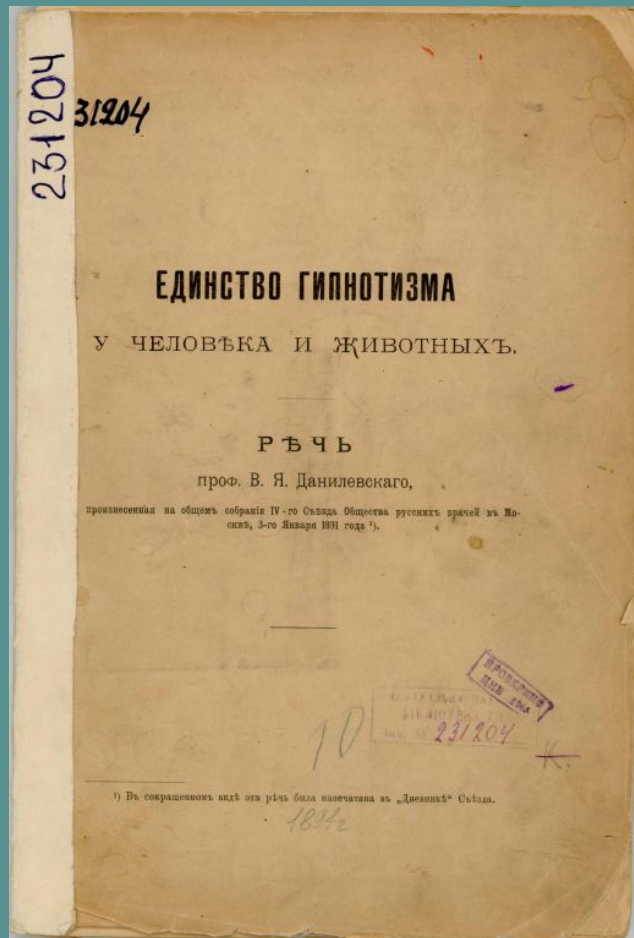
Данилевский А.Я. О новом типе белковых веществ
<http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/1237075002/8958>

Данилевский В.Я.
Сравнительные наблюдения над гипнотизмом животных
<http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/1237075002/8961>

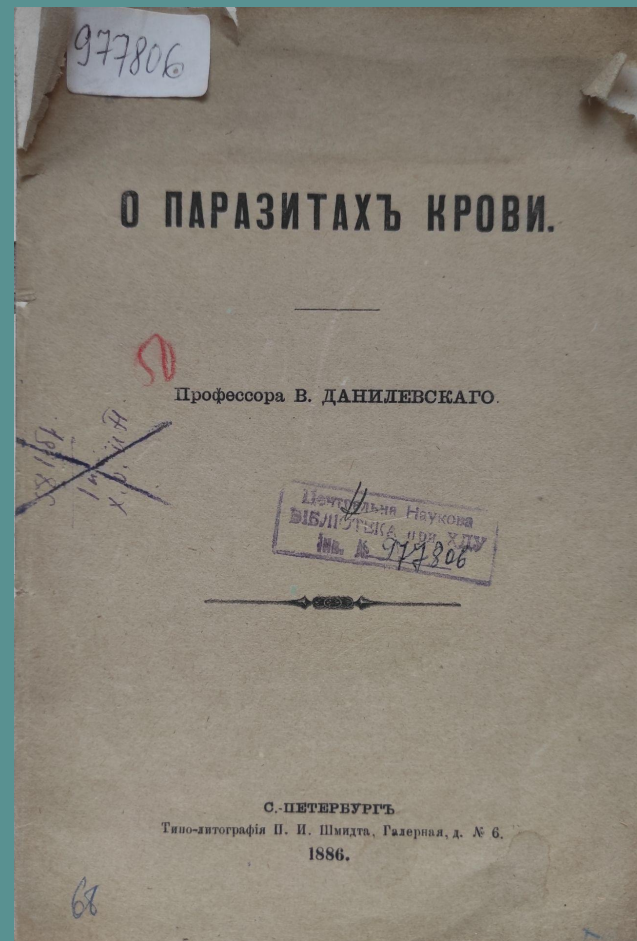
Данилевский В.Я. Душа и природа. Речь, произнесенная на 3-м Съезде Русских Врачей в С.-Петербурге, 10 января 1889 года / Василий Яковлевич Данилевский. – 2-е изд., доп. и перераб. – Харьков: Издание книжного магазина П.А. Брейтгама : Паровая Типография и Литография Зильберберг, 1896. – 92 с.
<http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/1237075002/8332>

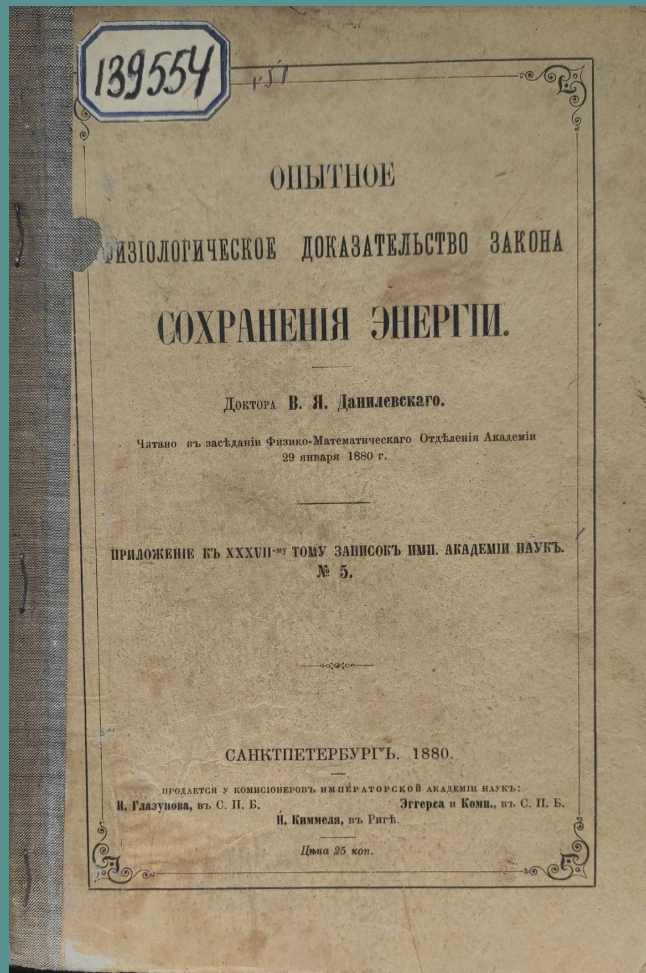

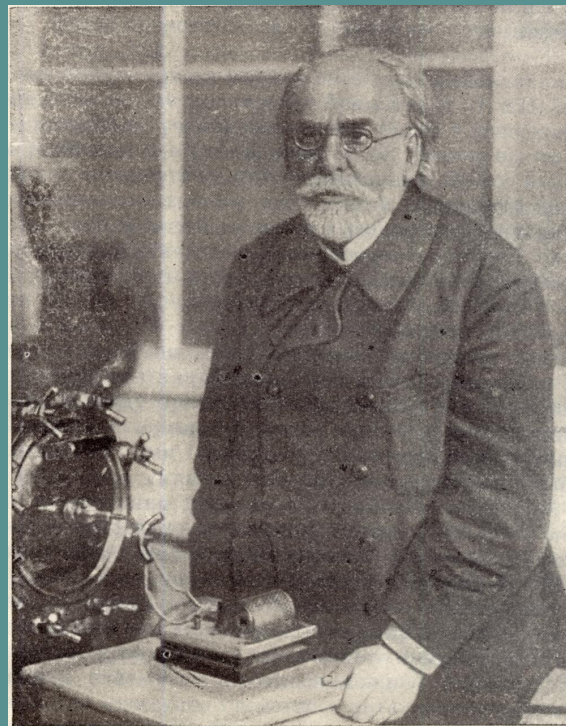
На IV з'їзді товариства російських лікарів у 1891 році Данилевський висловив гіпотезу про спорідненість гіпнозу у тварин і людини. Доповідь називалася «Единство гипнотизма у человека и животных». Ця доповідь містила інформацію про гіпнотизацію кроликів, морських свинок, річкових раків та морських крабів, черепах, крокодилів, жаб, в'юнів та пугловків та інших різноманітних риб.

У 1884 р. у журналі «Російська медицина» була опублікована невелика робота Данилевського «О паразитах крови», яка ознаменувала початок нового етапу у розвитку протозоології. У серії наступних робіт, опублікованих у 1884-1896 роках російською, французькою та німецькою мовами, Данилевський обґрунтував основні положення розробленого ним вчення про порівняльну паразитологію крові, що сприяло вирішенню цілого ряду фундаментальних загальнобіологічних проблем і насамперед проблеми малярії.

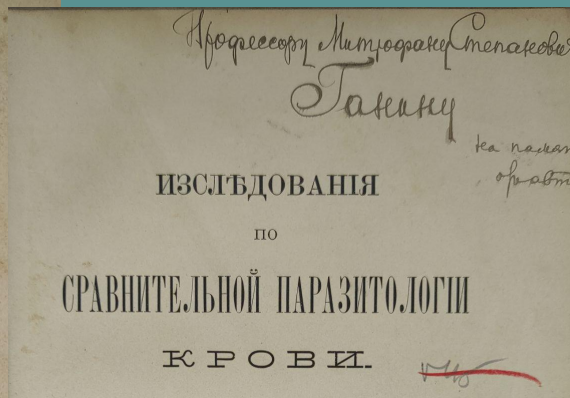
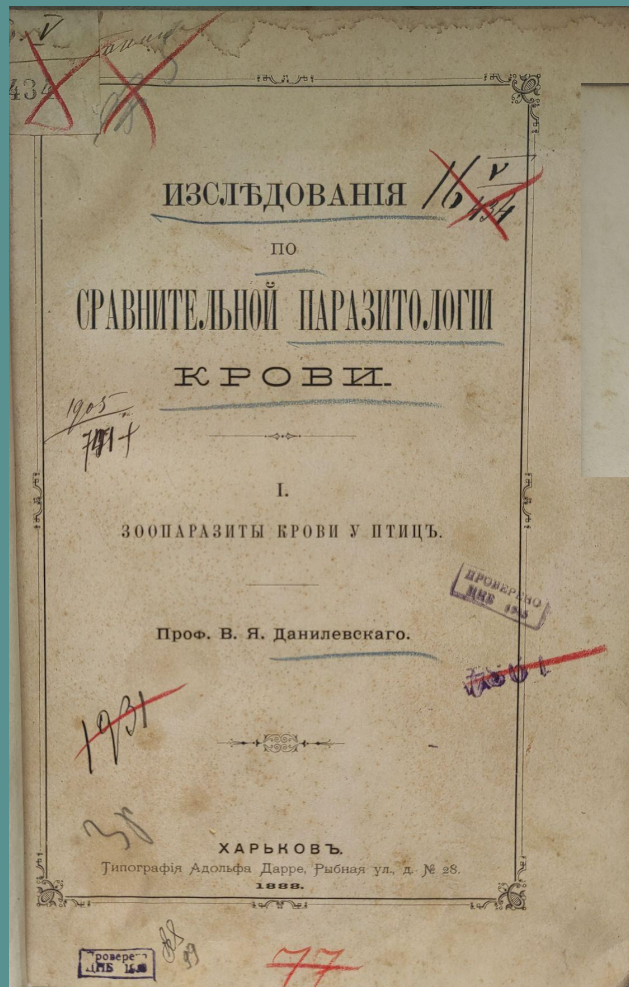

Данилевский В.Я. Опытное физиологическое доказательство закона сохранения энергии / В.Я. Данилевский. – СПб., 1880.

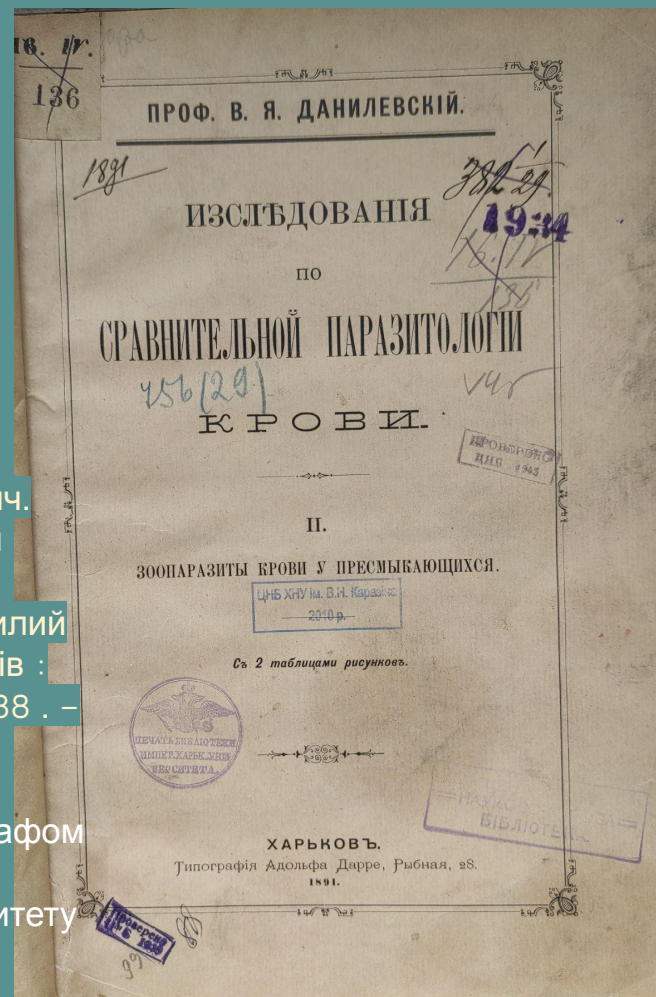
В. Я. Данилевский в период его работы в Украинском институте экспериментальной эндокринологии.

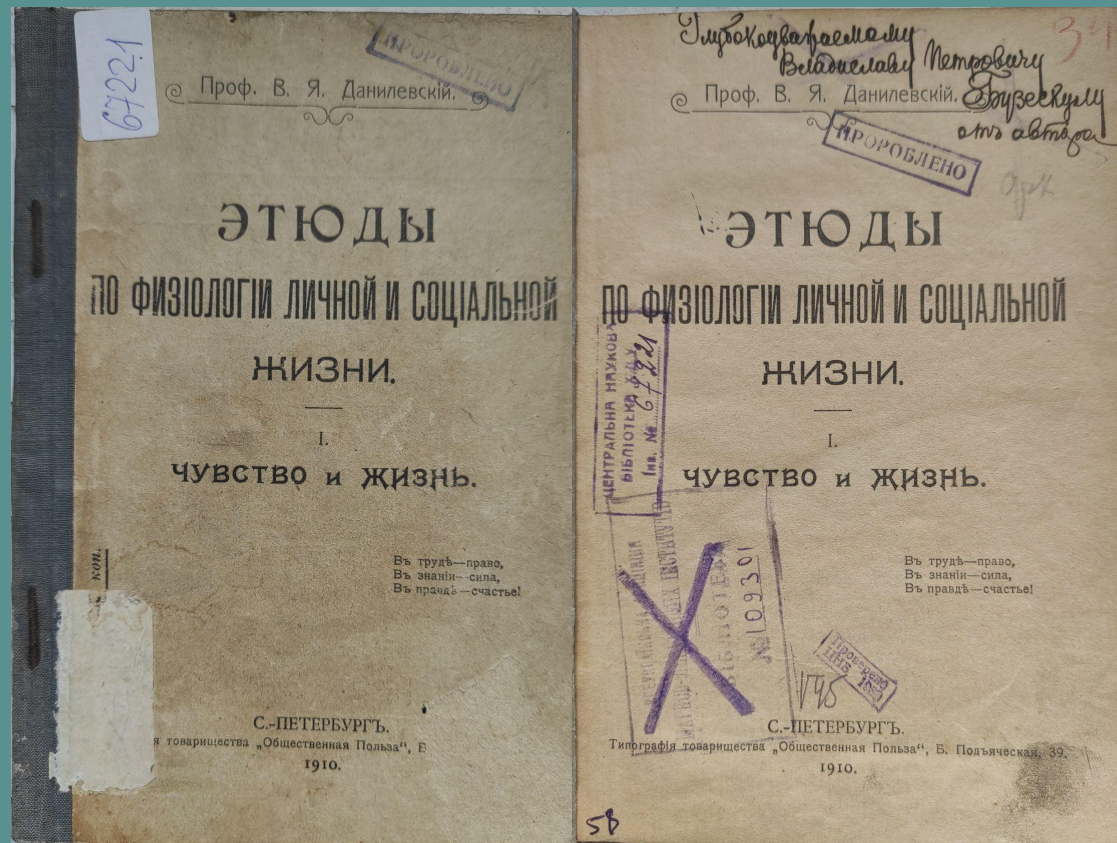

Данилевский, Василий Яковлевич.
Исследования по сравнительной
паразитологии крови. Т.1.

Зоопаразиты крови у птиц / Василий
Яковлевич Данилевский . – Харків :
Типография Адольфа Дарре, 1888 . –
146 с.

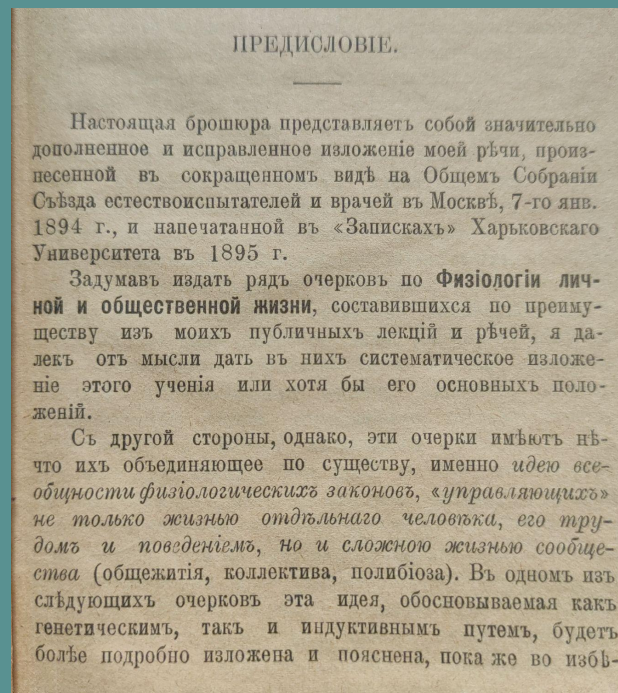
І том книги зберігається з автографом
автора, присвячений, зоологу,
професору Харківського університету
М.С. Ганину.

Этюды по физиологии личной и социальной жизни. I. Чувство и жизнь. - СПб. - 1910

Представлене видання зберігається з автографом автора.

Проф. В. Я. Данилевский.

26

6 IV.
1871.

О ЧЕРКЪ

изъ

ФИЗИОЛОГИ СОЦІАЛЬНЫХЪ НЕДУГОВЪ.

ХАРЬКОВЪ

Типографія „Печатное Дѣло“, Конторская, Клепечевскій пер. № 3.
1914.

Принято
11-го 1871

Данилевский В. Я.
Очеркъ изъ
физиологии
соціальныхъ
недуговъ
1-й изд.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Настоящая брошюра возникла изъ рѣчи, произнесенной вкратцѣ на Общемъ собраніи Пироговскаго Съѣзда Врачей, въ апрѣлѣ 1910 г., въ С.-Петербургѣ.

Основная идея единства физиологическихъ законовъ для жизни индивида (**монобіоза**) и коллективной (**полибіоза**) изложена въ предисловіи къ моимъ „Этюдамъ по физиологii личной и соціальной жизни“ (I. Чувство и Жизнь, Спб. 1910 г.).

Едва ли есть надобность снова повторять, что рядомъ съ этою общностью, закономерность строенія и явленій въ области „надъ-органическаго“ прогресса (морали, права, искусства, философіи, науки, экономики, гражданственности и т. д.) представляется, въ извѣстномъ смыслѣ, специфическою, вполнѣ уже обособившеюся отъ общей психо-біологической, resp. физиологической основы.

Какого-бы не были мнѣнія о происхожденіи законовъ таковой „мета-органической“ жизни, во всякомъ случаѣ для пониманія послѣдней необходимо сближеніе съ индивидуальной физиологіей животнаго организма, и не только въ видѣ той или иной общей схемы функциональных дѣятельностей, но и по содержанію нѣкоторыхъ ихъ обобщеній и законовъ.

Въ литературѣ имѣется уже не мало трудовъ, доказывающихъ возможность и правильность таковыхъ воззрѣній. Въ другомъ мѣстѣ намъ придется подробно выяснить положительныя стороны „органической теоріи общества“, наиболѣе важныя въ функционально-энергетическомъ отношеніи.

М.м. Г.г.! Если бы мы могли посмотрѣть на человѣческую жизнь со стороны, издалека, насъ поразилъ бы слѣдующій парадоксальный фактъ: когда человѣкъ что либо устраиваетъ своими руками, строить ли домъ, разводить ли садъ, прежде всего онъ тщательно осматриваетъ матеріалъ—кирпичъ, сѣмена, породы деревьевъ. Напротивъ, когда тому же человѣку судьба властно ставитъ задачу о наилучшемъ устройствѣ своей общественной жизни, человѣкъ забываетъ о строительномъ матеріалѣ, о живой кирпичинѣ—о самомъ себѣ и сразу приступаетъ къ рѣшенію соціальной „строительной“ проблемы, помня только о своихъ нуждахъ и потребностяхъ, о своихъ стремленіяхъ и задачахъ и не заботясь

Данилевский В.Я. Очерк из
физиологии социальных
недугов / В.Я. Данилевский. –
Харьков, 1914.

11.3443

Проф. В. Я. ДАНИЛЕВСКИЙ
(ВЪ ХАРЬКОВѢ).

**ФИЗИОЛОГІЯ
ЧЕЛОВѢКА.**

Томъ I.

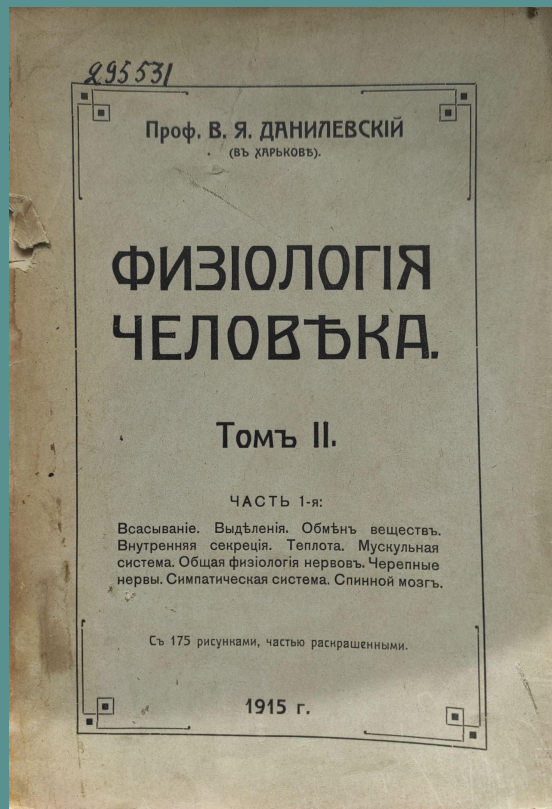
Общая физиологія. Кровообращеніе.
Лимфа. Дыханіе. Пищевареніе.

Съ 177 рисунками, частью раскрашенными.

1913 г.

Центральное книжное
библиотека

1913 г.

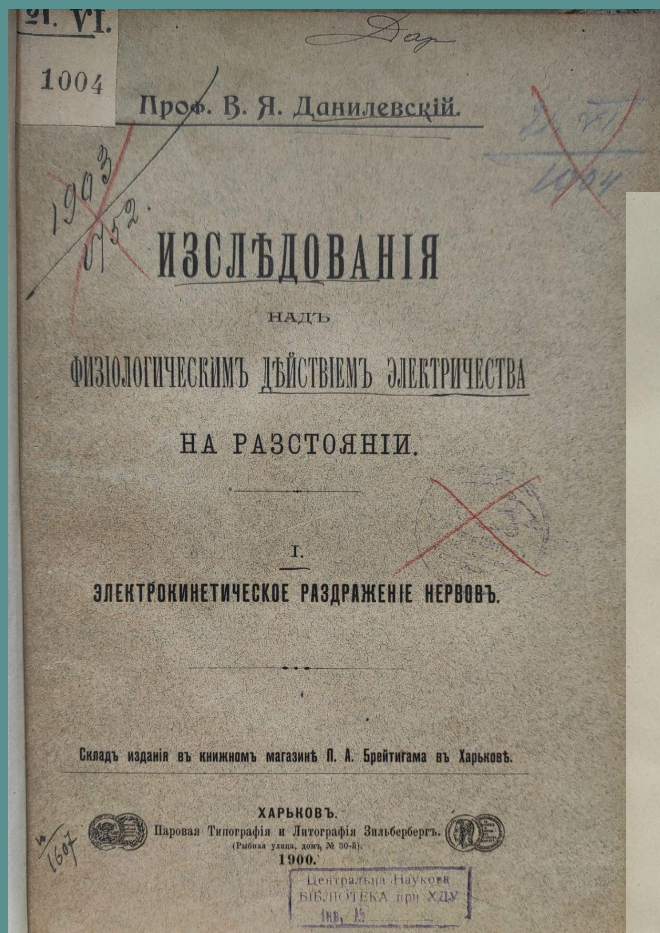
ПРЕДИСЛОВІЕ.

Настоящій учебникъ представляетъ собою воспроизведеніе моихъ курсовъ, читанныхъ въ Харьковскомъ Университетѣ и въ Харьковскомъ Медицинскомъ Институтѣ. Обыкновенно каждый годъ я излагаю тотъ или иной отдѣлъ предмета болѣе подробно, чѣмъ другіе, ради болѣе близкаго ознакомленія слушателей не только съ результатами, но и вообще съ ходомъ развитія научнаго знанія въ области Физиологіи.

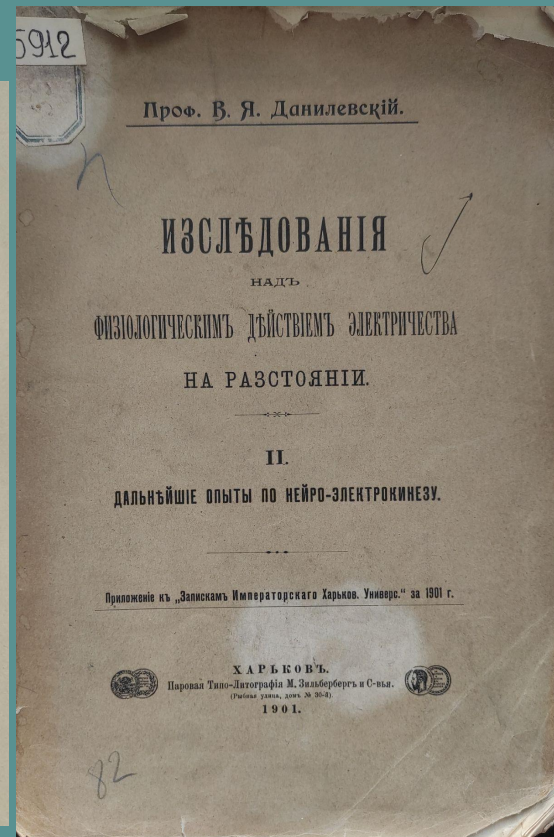
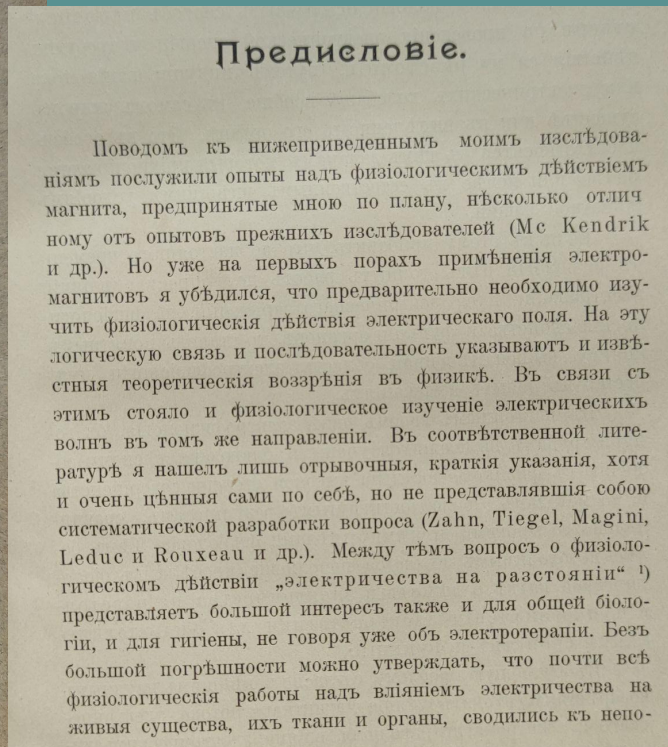
Изъ сказаннаго становится понятными нѣкоторыя особенности этого курса, напр., повторенія, разъясненія, сопоставленія, нѣкоторая неравномѣрность частей и т. п., столь часто допускаемая во время устной лекціонной передачи, но обыкновенно избѣгаемая въ книжномъ систематическомъ изложеніи. То же относится и къ нѣкоторымъ даннымъ и воззрѣніямъ, гипотетическимъ, не всѣми признаваемымъ, но представляющимъ большой эвристическій или дидактическій интересъ. Въ этомъ отношеніи особеннаго вниманія заслуживаютъ вопросы, относящіеся къ физиогеніи, къ идеѣ прогрессивной эволюціи функцій въ связи съ органопластикой и др.

Желаніемъ сохранить въ этомъ учебникѣ программу и изложеніе моихъ курсовъ преподаванія объясняется и внесеніе подробной главы Общей Физиологіи, замѣчаній по поводу соціогенныхъ функцій, психогенеза и др.

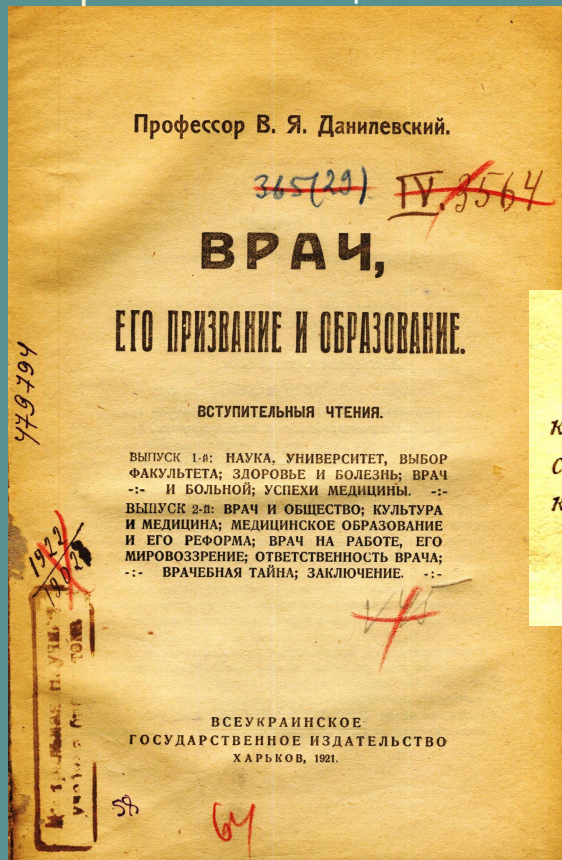
Главная цѣль этой книги — *учебная*; она должна служить пособіемъ для школьнаго изученія Физиологіи. Въ виду этого здѣсь исключено болѣе подробное изложеніе данныхъ Анатоміи, Гистологіи, Медицинской Химіи и др., которыя учащіеся найдутъ въ соответственныхъ другіхъ курсахъ и которыя тѣмъ не менѣе нерѣдко излагаются въ учебникахъ Физиологіи. Впрочемъ, нежелая не пожалѣть, что недостатокъ мѣста не позволилъ мнѣ ввести, хотя бы кратко, Зоохимію, въ виду ея большого значенія для современнаго ученія о питаніи. Недостатокъ мѣста заставилъ сильно сократить также и методологическія указанія на устройство и пользованіе аппаратовъ, производство опытовъ, химическихъ изслѣдованій и реакцій и т. п.

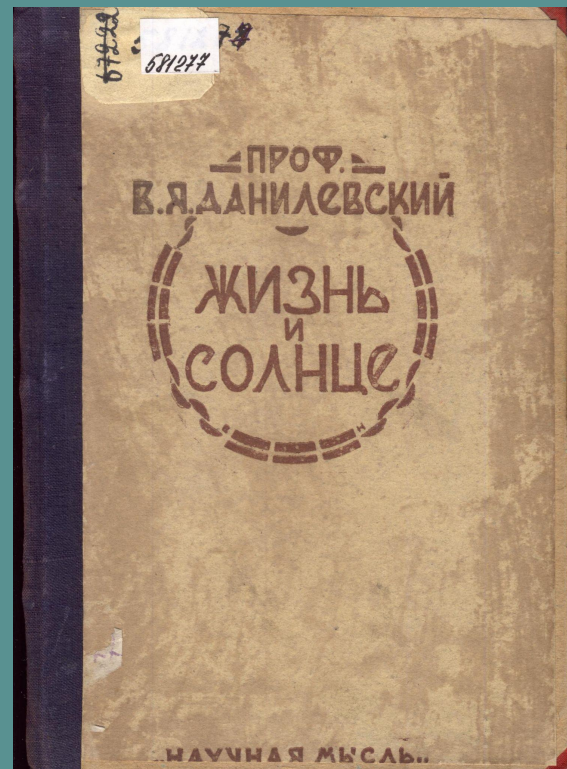
Крім дослідження фізіологічного впливу електричного струму, В. Я. Данилевський займався вивченням біологічного впливу коливань електричного поля.

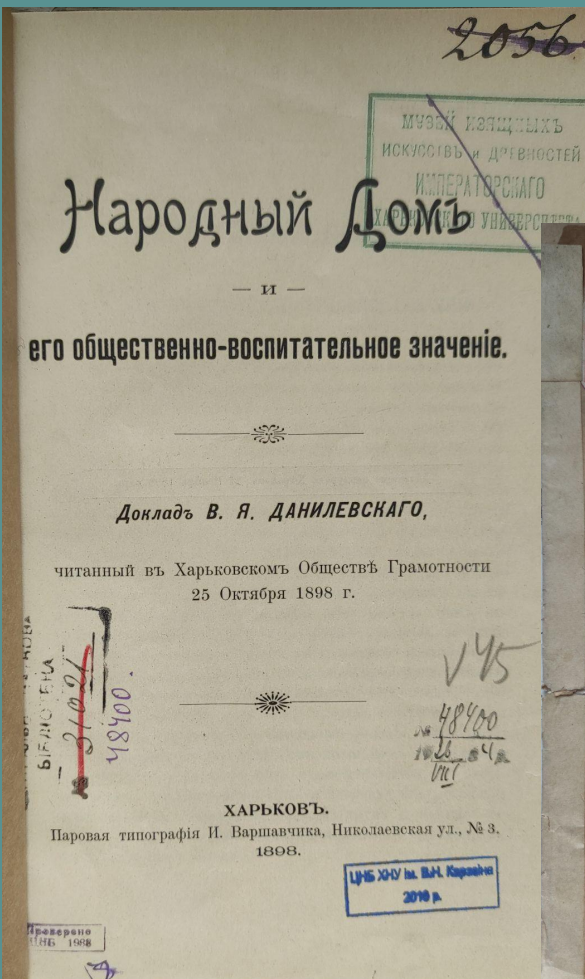
Літературна діяльність В.Я. Данилевського дуже багатогранна і широка, як і викладацька. Ним були видані книги «Труд и жизнь», «Труд и отдых», «Жизнь и солнце», «Врач и его призвание» тощо.

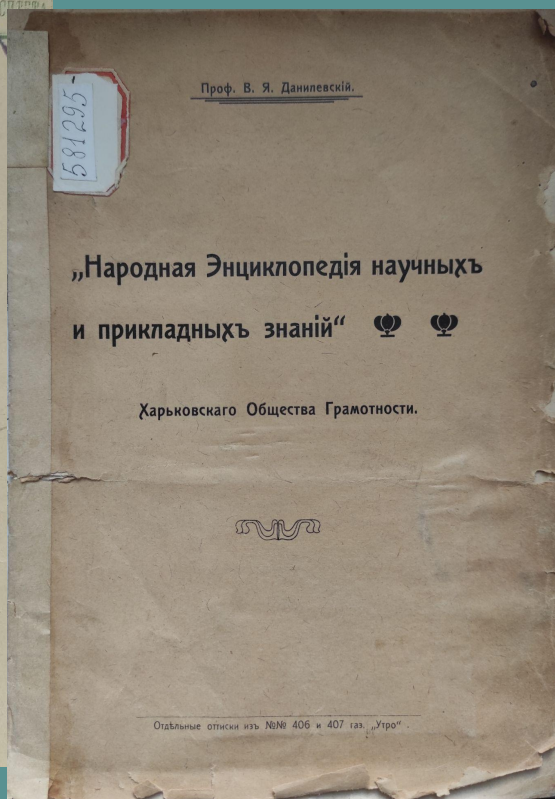
*Моя своим слушателям,
которые, начиная со школьной скамьи,
серьезно и добросовестно готовились
к моральному долгу и подвигу врача,
посвящает свой труд
автор.*

Данилевский В. Я. Труд и отдых

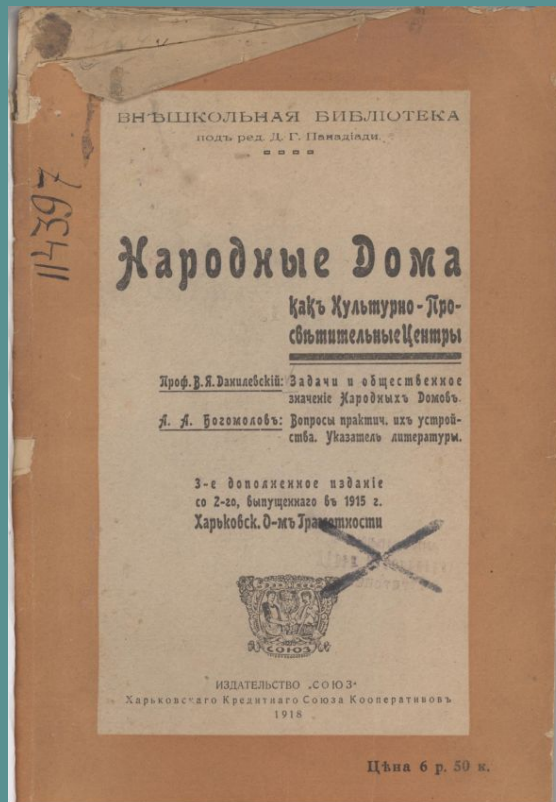

Народный дом и его общественно-воспитательное значение.
Докл. в Харьковск. общ. грамотности 25 X 1898, Харьков.

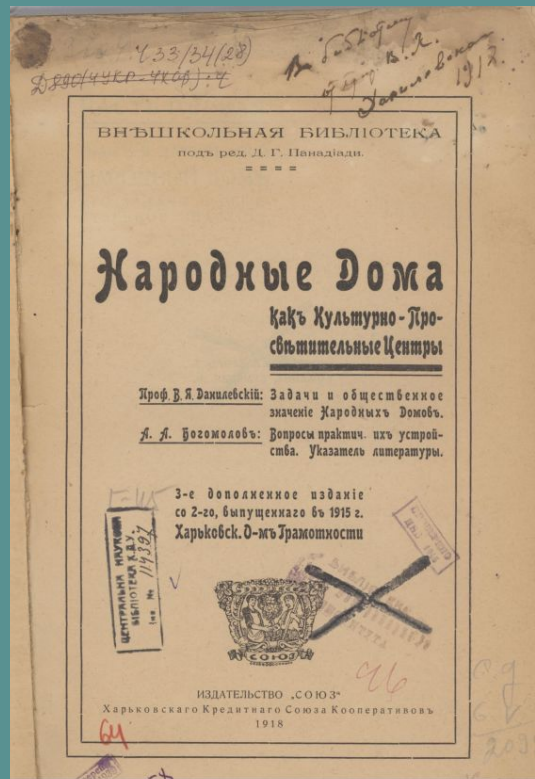

Культурно-просвітницька діяльність В.Я. Данилевського розпочалася ще в молоді роки Коли вчений був головою Харківського товариства грамотності (1900-1904 рр.) він брав найактивнішу участь у створенні Харківської громадської бібліотеки (нині – Державна бібліотека ім. В.Г. Короленка). У ці роки з його ініціативи та під його керівництвом були відкриті та успішно працювали: у Харкові перша безкоштовна читальня, а в Харківській губернії — кілька сотень бібліотек, організовано комітет із влаштування бібліотек, шкільно-педагогічний комітет (заснований товариством грамотності). Багато сил та часу В.Я. Данилевський віддає організації Народний дом, створенню народної енциклопедії у 21 томі, читанню та публікації своїх науково-популярних лекцій.

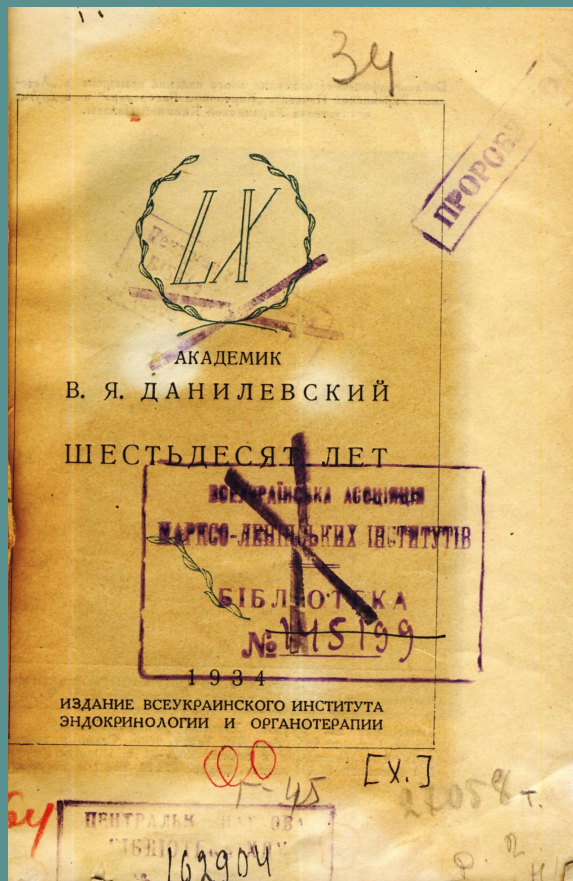
Народные Дома как культурно-просветительные центры. 3-е дополненное издание со 2-го, выпущенного в 1915 г. Харьковским обществом грамотности. – Харьков: Издательство «Союз» Харьковского Кредитного Союза Кооперативов, 1918. – 200 с.: ил., черт. – (Внешкольная библиотека под ред. Д.Г. Панадиади)
<http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/1237075002/8193>

Ціна 6 р. 50 к.

Ця книга була видана Харківським товариством поширення в народі грамотності до проведення в Харкові з'їзду з улаштування розумних розваг (1915 р.). Автор викладає теоретичні аспекти діяльності народних будинків – загальнодоступних культурно-просвітницьких закладів для народу: «В библиотеку от проф. В.Я. Данилевского. 1918».

«Ваши увлекательные речи, лекции и учебник сеяли и сеют физиологические, столь необходимые для здорового, разумного существования сведения по родной стране. Радостно иметь такое прошлое».

І.П. Павлов на честь 60-річчя наукової діяльності В.Я. Данилевського

Другий справа сидить Данилевський В.Я.

432617

АКАДЕМИЯ НАУК СССР
НАУЧНО-ПОПУЛЯРНАЯ СЕРИЯ

Е. А. ФИНКЕЛЬШТЕЙН

**Василий Яковлевич
ДАНИЛЕВСКИЙ**

ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК СССР
1955

У виставці було використано матеріали із книг:

Финкельштейн, Евгений Александрович.
Василий Яковлевич Данилевский - выдающийся
русский биолог, физиолог и протистолог (1852 - 1939) /
Евгений Александрович Финкельштейн . - 1955 . - 292
с.

Академик В.Я. Данилевский. Шестьдесят лет :
сборник / Коллект. автор, Коган-Ясный, В.М., Каганов,
И.Я. - Харьков: Издание Всеукраинского института
эндокринологии и органотерапии, 1934. - 72 с.
[http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/123707500
2/27](http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/1237075002/27)

Інтернет-посилання

- ❖ ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ФІЗІОЛОГ В.Я. ДАНИЛЕВСЬКИЙ
http://archives.kh.gov.ua/?page_id=11209
- ❖ Л. Маринжа. В.Я. Данилевський. Учений безмежних уподобань
https://health-ua.com/pics/pdf/ZU_2011_15-16/66.pdf
- ❖ С. Лысенко. Знаменитые харьковчане: Василий Данилевский
<https://mykharkov.info/news/znamenitye-harkovchane-vasilij-danilevskij-26548.html>
- ❖ Данилевский Василий Яковлевич
https://www.historymed.ru/encyclopedia/doctors/index.php?ELEMENT_ID=4981
- ❖ ПРИМЕР СЛУЖЕНИЯ НАРОДУ СЕМЬИ ДАНИЛЕВСКИХ
<https://vecherniy.kharkov.ua/news/6693/>